

host

kateřina
tučková

žítkovské
bohyně

host

brno 2012

kateřina
tučková

žitkovské
bohyně

© Kateřina Tučková, 2012

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2012 (elektronické vydání)

Fotografie s. 158 © SOkA Uherské Hradiště

Fotografie s. 408 © MAFRA, a. s.

ISBN 978-80-7294-649-5 (formát PDF)

ISBN 978-80-7294-650-1 (formát ePub)

ISBN 978-80-7294-651-8 (formát PDF pro čtečky)

ISBN 978-80-7294-652-5 (formát MobiPocket)

Dovnitř není pořádně vidět. Stoupá si na špičky, aby s nosíkem přilepeným na sklo nahlédla za záclonu zavěšenou z půlky okna. Mezi bohatými hlavicemi pelargonií, které se jindy kývají vyvěšené ven a dnes jsou z nepochopitelného důvodu uvězněné za skleněnými tabulkami, je tma. Ale ta tam bývá skoro vždycky. Malými okénky proniká do domu světlo jen za jasného dne.

Otočí se, aby přehlédla cestu stoupající k jejich chalupě. Surmena se taktak šourá, odjakživa nemůže na nohy a Jakoubek jí taky nepřidává. Je těžký, ona to ví, sama ho už skoro neunes.

Znovu se obrátí k oknu. Zdá se jí, že vidí nohy. Zpoza pece vykukují nohy, sotva od kolen dolů, ale ano, jsou to nohy obuté v těžkých černých holínách.

— Vidím nohy! Tatínek je doma! křikne za sebe na Surmenu. — Tak přece je doma!

— Počkej, uхни, odsune ji Surmena s Jakoubkem v náručí, když konečně vystoupá až k ní. Dlaní si zacloní oči a přitiskne tvář k nejvyšší tabulce.

— No ba, je tam. Holomek.

Narovná se, nadhodí si Jakoubka na lokti a řekne: — Tak pojď, a když se otáčí, ještě je slyšet, jak si pro sebe mumlá: — Ten ať si mě nepřeje, ožrala.

Rázným krokem se vydá kolem hrubě nahozených zdí, ona těsně za jejími sukněmi. Kroky v mokré rozbředlé půdě čvachtají. Snaží se vskakovat do Surmeniných stop, ale nestačí jejímu rázu. Vrznou vrátka a i ona se jimi prosmýkne. Nechá je otevřené a běží kolem Surmeny ke dveřím domu, široká aktovka se jí na zádech kolíbá a nad ní poskakují dva štětinaté cůpky už jen s jednou mašlí. Před prahem se zastaví a s očima doširoka otevřenýma, s bradou spadlou se otočí k Surmeně. Vedle dveří stojí špalek, ale sekerka, obvykle v něm zaražená, chybí. Nafouklá těla kočky i koťat tam musí ležet už řadu hodin.

— To je Micka, řekne překvapeně, — to je naše Micka. A koťata. Ještě nám je ani nestihla ukázat!

Kočičí tělo se vydouvá do tvaru balonu, krvavý otvor krku se hemží mouchami. Těla koťat by se vešla do mističky dlaně. Maličká a plyny dokulata vydutá; kdyby dlaň naklonila, mohla by z ní vypadnout a kutálet se ze svahu dolů, až do Hrozenku. — Ten ožrala, ten prevít, ten si to odskáče, dusí se vztekem Surmena, bere ji tvrdě za rameno, obrací od té krvavé scény a tlačí do dveří, dovnitř, do malé předsíně.

— Otři si boty, ať nenaděláš, řekne jí nazlobeně, ale není třeba, ona stojí, pomalu šoupe nohama o rohožku a otáčí se, aby ještě zahlédla to, co zbylo z Micky.

— Nedívej se tam, budeš mít zlé sny! přikazuje Surmena a Dora se jako o překot rozběhne předsíní. Ve dveřích do světlice do Surmeny vrazí. Nekonečný zlomek vteřiny, v níž se v letu posledního kroku prosmýkne mezi Surmeniným bokem

a rámem dveří a dokončí svůj drobný krok s pohledem náhle připoutaným k prkenné podlaze. Vedle tatínkových nohou leží maminka, sukni má vykasanou nad stehna a kolem ní, všude kolem ní kaluž temné, zaschlé krve. Ticho. A oni tři ve dveřích jako sousoší.

— Vééén! projede jí najednou jako ostří nože Surmenin vysoký hlas, škubne jí, až celá poskočí, klepne hlavičkou o futra a běží ven, nohy o sebe škobrtají, div že neupadne. Za sebou slyší Jakoubkův vyděšený pláč a Surmenin křik, který se zasekl na jediném slově: — Vééén! Ven! A ona běží, kolem Micky a jejích koťat, podél dřevěného plotu, proběhne vrátky, běží okolo chalupy, po cestě rozmoklé letním deštěm, cestou dolů, dál. Až k Surmeninu. Tam se zastaví, způsobně otevře a zavře vrátka a pomalým krokem jako vždycky zajde k lavičce na náspí. Usadí se a s pohledem upřeným do protějšího kopce čeká. Vidí, jak cestou, kterou právě běžela, pajdá Surmena ohnutá Jakoubkovou tíží, ale rychle, tak rychle, jak ji ještě nikdy neviděla. A už se k ní nese bratrův pláč i Surmenino supění.

Surmena ztěžka dosedne na lavici a s jednou rukou na Jakoubkově hlavě a druhou na jejím rameni je konejší.

— To nic, to nic, říká.

Ale ona jí nevěří. To není nic, toto.

Slunce už zapadlo a do hor se vkrádá tma. Sedí na lavičce a Jakoubkův pláč pomalu utichá, jen tu a tam ještě vybulá v drobném, trhaném vzlyku. Za chvíli už Dora slyší jen jeho pravidelný dech šramotící soplíkem. Surmena už oddechuje klidně, ale ruka objímající Dořina ramínka opásaná řemeny aktovky se jí stále chvěje. Na těch řemenech jsou velké červené odrazky, tak jak si přála. Velké červené placky, které odrážejí světlo, když na ně někdo posvítí, takové, jaké mají děcka zdola,

z Hrozenku. Jely pro tu brašnu s maminkou až do Uherského Brodu, to bylo minulé léto.

Nad jejich chalupou na protějším svahu se už setmělo, noc se vynořila zpoza kopce v pomalém, nezastavitelném proudu, jako by ji někdo vyléval od Bojkovic.

— Zůstanete u mě, řekne pak Surmena.

A když ji ukládá do dek a vydělaných ovčích kůží za pecí, do tepla, které se rozlévá všude kolem ní a po spařeném máku i v útrobách jejího žaludku, stačí Dora ještě zaslechnout: — Nic se neboj, však my to spolu zvládneme. Budeš mi dělat *andzjela*. A budeš se mít dobře. Uvidíš.

ČÁST I

Surmena

Dlouho si myslela, že tou událostí začalo všechno jejich trápení. Jenže ono to vůbec nezačalo tehdy, v tom okamžiku, kdy stáli ve dveřích chalupy na kopravazské kopanici a zírali na těla rodičů. Dora nebyla tak hloupá, aby ze vzrušených tváří vesničanů nevyčetla, že to začalo už kdysi dávno, tak dávno, kam její krátká paměť zdaleka nesahala. Neošálily ji jejich zkormoucené obličeje a řeči jako: — Taková nešťastná náhoda! nebo: — Proč se to stalo zrovna vám!?! Neobalamutili ji, protože i ona byla součástí toho celku, cítila s ním, dýchala s ním. A i když se snažili sebevíc, i k ní to zkrátka časem prosáklo, to, co se neslo šeptandou za jejími zády, totiž to, že to do sebe přesně zapadá, že se to muselo stát nějak takto. Takto, nebo možná trochu jinak, ale zkrátka podobně nešťastným způsobem. Protože i její matka byla bohyně a žádná bohyně nemá lehký osud.

Na druhou stranu, toto zřejmě překračovalo všechny meze, pochopila Dora, když jednou zaslechla, že pod sekerou neskončila žádná, co znala tajemství bohování, už víc než tři sta let.

Tak proč její matka? ptala se pak pořád dokola, ale odpověď nedostala. Nikdo o tom nechtěl mluvit. Kdykoli na to

zavedla řeč, každý se jen zděšeně odvracel, jako by se rouhala přímo před svatými ostatky. Mlčela i Surmena.

A tak jí nezbývalo nic jiného než udusat to někde hluboko v sobě. Dospěla k tomu za několik měsíců a zabouchla za tou událostí dveře, rozhodnutá se k tomu už nikdy, nikdy nevracet. Ať už to začalo, kdy chtělo, a ať už to dopadlo jakkoli.

Ostatně, měla napilno. Musela se učit být *andzjelem* a pod přívalem nových, vzrušujících událostí se pomalu, postupně vytrácel i její žal. Ona — *andzjelem*!

Předtím o nich jen slýchala. O dobrých andělech, kteří vodí potřebné k bohyním a při tom nikdy nepřijdou zkrátka. Nikdy ale žádného nepotkala, i když se kolikrát schválně zdržovala na stráních, ze kterých mohla vidět k Surmeně, k Irmě nebo ke Kateřině Hodulíkové.

— Ukaž mi svého *andzjela*, tetičko! Kdo ti ho dělá? chtěla vědět, kdykoliv tamtudy měly s matkou cestu. Surmena se tvářila, jako by o žádných andělech nikdy neslyšela, a její matka Irena se smála. — Já jsem taky bohyně, a viděla jsi u mě někdy nějakého? ptala se. Jenže její matka byla jiná bohyně, taková zvláštní. Vlastně moc nebohovala. A andělé k ní proto nikoho nevodili.

A teď to tajemství puklo, samo od sebe, otevřelo se jako přezrálý lusk a naráz vydalo všechny své plody — nejenže se dozvěděla, kdo jsou andělé bohyní, ale stala se jedním z nich.

Svět se od základů změnil. Tatam byla dlouhá odpoledne, která se podobala jedno druhému, tytam byly chvíle plné nudy, v nichž se život rozpíjel do rozostřených kontur. Od té doby, co se stala andělem, už nikdy zbůhdarma neseseděla na lavičce na zápraží horské samoty. Její čas se stal součástí

času mnoha lidí, mezi nimiž zastávala důležitou roli. Vykonyvala ji hrdě a s vědomím odpovědnosti k tajuplné tradici, která vycházela z minulosti tak dávné, že si nikdo ze Žítkové, nikdo z Kopanic neuměl představit z jaké. Každý jen uctivě pokyvoval: — Bohování je prastaré, bohyně a *andzjelé* tu byli odjakživa.

Odjakživa, odvždycky. Dora to dobře věděla, co ale do chvíle, než se stala andělem, netušila, bylo, že bohyně a jejich umění jsou taková vzácnost. Že je jinde nemají. Když byla malá, tak si dokonce myslela, že být bohyní je jen jedna z forem existence — že ženy se zkrátka dělí na tetky z pošty nebo jednoty, na dojičky a krmičky z JZD, a na ty, co se živí jako bohyně. Zdálo se jí to být stejně přirozené povolání jako jakékoliv jiné. Ani ji nenapadlo, že by to tak nebylo i jinde.

Teprve až se stala andělem a poznala, z jak velkých dálek za bohyněmi lidé jezdí pro radu nebo léčení, pochopila, jak jedinečné ty ženy jsou. O to nadšeněji pak *andzjelovala* a pečlivě dodržovala všechno, co jí Surmena kladla na srdce.

— Když přijede autobus, stůj vždycky poblíž zastávky, nikoho na sebe neupozorňuj, jen čekej, až tě někdo osloví. Jestli se bude ptát na cestu k bohyni, zeptej se ho, jestli je tak hloupý, že věří na bohyně. Počkej, co ti odpoví. Když bude rozpačitý, doved' ho. Když bude moc sebejistý, radši se klid', od takového nepojde nic dobrého. A dávej si pozor na dvojice. Pamatuj, že lidé sem častěji jezdí s trápením, se kterým se potýkají sami a ke kterému nepotřebují žádné svědky, opakovala Surmena často.

Dora si to zapamatovala dobře. Pečlivě si prohlížela lidi, které vyplivly odpolední autobusy z Brodu, a když viděla někoho cizího rozpačitě se rozhlížet kudy kam, připletla se mu

do cesty a počkala, až se jí zeptá: — Holčičko, prosím tě, nevíš, kde tady bydlí bohyně?

Ti lidé byli různí, obyčejní i zvláštní, téměř vždy osamělí a ustaraní, ale čas od času se mezi nimi objevily i dvojice, před kterými ji Surmena varovala. Nejčastěji to byl muž a žena, oba mladí a zdraví a vůbec nevypadali, že mají nějakou starost — Dora by do nich rozhodně neřekla, že potřebují pomoc bohyně. Na jeden takový pár si dodnes dobře vzpomíná, potkala je zpočátku svého *andzjelování*.

Ta dvojice postávala na zastávce ještě dlouho poté, co autobus odjel, přesně tak, jako to dělávali přespolní, když se rozhodli vyhledat některou z bohyní a neznali k ní cestu. Dora je chvíli pozorovala — turisticky oblečenou ženu, která ve svém oděvu působila v pracovní den nezvykle a která se zprudka napřímila, vždycky když k ní muž, co s ní přijel, úkosem promluvil, a muže v klobouku a dlouhém plášti, který se choval, jako by k ní vůbec nepatřil. Doře se zdáli podezřelí a chtěla proto zmizet, ale dřív než se stačila otočit, zahlédla, jak ten muž kývl a žena se na jeho pokyn vydala směrem k ní.

— Holčičko, prosím tě, nevíš, kde tady bydlí bohyně? zavolala pak na ni ta ženská lísavě.

Dora chvíli tiše přešlapovala, pak ale váhavě přikývla a ukázala na vršek hory Kykule.

— Až tam nahoře, v lese. Vede tam modrá značka, podle ní přijdete až ke křížku a od něj uvidíte jedinou chalupu, tam bydlí bohyně.

Žena jí horlivě poděkovala, vytáhla z kapsy korunu a vtiskla jí ji do dlaně. Pak se otočila a svižně odcházela ukázaným směrem. V závěsu několika metrů ji následoval ten muž. Dora

se za nimi dívala, dokud se jí neztratili v ohybu cesty vedoucí k úpatí divoké karpatské hory.

I dnes by ji zajímalo, jestli ti dva tenkrát přenocovali v krmelci uprostřed hlubokého lesa, kterým nepronikalo nic, jen jediná modře značená stezka, která vedla z Hrozenku ke křížku a pak se ztrácela, nebo jestli se stihli vrátit do vsi. Každopádně poslední autobus na Brod odjížděl v 16.15 a ten stihnout určitě nemohli.

Ale ne všichni přespolní bývali tak podezřelí. Naopak, většinou to byli lidé, kteří Surmenino vědění opravdu potřebovali. Dora je po čase poznala už na první pohled. Zachmuřená starší dáma s taškou byla jistota, ta šla obvykle kvůli dětem. Mladá holka rozpačitě postávající u tabule s jízdním řádem, to byla taky jistota, ta si šla poslechnout o lásce. Taky tam přijížděli lidé, kteří vypadali nemocně. Všechny takové Dora k Surmeně vodila ráda, protože věděla, že jim pomůže a že se jejich tváře už brzy rozsvítí něčím zvláštním, nadějí.

Dora je už na zastávce, kde ji požádali, ať je zavede k bohyni, brala za ruku a vyváděla je nahoru, kolem hřbitova, kopanice Černé, lesem až k rozcestí, odkud už mohli zahlédnout Surmeninu chalupu na Bedové. A přitom *andzjelovala*, přesně tak, jak ji naučila Surmena.

— Měl jste dlouhou cestu? vyzvíдалa Dora a tvářila se přitom, jako by jí to přišlo na jazyk jen tak, aby řeč nestála.

— Nejste po cestě unavený? Surmena vám uvaří čaj z jitrocele, ten vám udělá dobře!

— A cože jste takový smutný? To vás něco trápí? Na těle? Nebo na duši?

Neumí ani spočítat, kolikrát to se Surmenou procvičovaly — systém chytrých otázek, jejich rozptyl v čase a ledabylost